

Анализа савета за пољопривреду окружног одбора СРС Зрењанин

ДИВЉИ СИРАК ЕЛЕМЕНТАРНА НЕПОГОДА

Дивљи сирак, као део коровске флоре развио се данас у најмоћнију и најопаснију коровску биљку.

На свим нашим просторима у историји није позната овако катастрофална присутност дивљег сирка на нашим пољима. Са развојем наше аграрне науке, пољопривредне технике и наших финансијских могућности почела је и примена хербицида, као економичнијег решења у борби против корова.

Међутим, сирак као веома моћан коров, тражио је систематску и осмишљену борбу у свим гајеним културама. Док смо имали у аграру снаге некако смо се и борили против сирка. Данас, након вишегодишње блокаде и врло тешког економског положаја пољопривреде, дошли смо до нивоа да ратарска производња мора прво да се санира, а тек тада да се организује редовна производња. Највише је угрожен друштвени сектор, који је и економски у најлошијем положају и његове велике површине су сада највећи извор свих проблема у вези са сирком, а вероватно је да се 10-15% тих површина неће брати иако су засејане.

Сорџум халејенсе (Л.) Перс. дивљи сирак је коровска биљка која је унета у нашу земљу и ту се натурализовала. Дивљи сирак је медитеранска биљка пореклом из Мале Азије, унесена још у праисторијско доба а данас сасвим одомаћена на нашим просторима.

Од 1969. године почиње масовније да се јавља и шири и данас се може наћи у агрофитоценозама Војводине, Мачве, Црне Горе, Херцеговине, Шумадије и Поморавља.

Размножавање и ширење дивљег сирка врши се путем семена и ризома. Семе сирка може да задржи клијавост у земљи и до 25 година. Продукција семена по једној биљци је 8.000-12.000 семенки. Ризоми дивљег сирка углавном су распоређени у ораничном слоју до 30 цм дубине, али се највећи проценат налази на дубини до 20 цм.

На пољопривредним површинама које су закоровљене дивљим сирком, прерачунато на један хектар, образује се у земљишту 12.000.000 /дванаест милиона/ пупољака, што омогућава брзо и продуктивно ширење.

Највећа бројност и највише закоровљених површина је у Јужном Банату, Срему и Мачви где је дивљи сирак населио 70-90% укупних површина, док је нешто мања заступљеност дивљег сирка у Бачкој, Поморављу и Шумадији.

У овом тексту анализирали смо закоровљеност дивљим сирком пољопривредних површина у региону Средњег Баната, тј. у атарима општина Зрењанин, Житиште, Сечањ, Нова Црња и Нови Бечеј са укупном површином од 226.000 хектара.

Оцена интезитета закоровљености је рађена субјективно методом квадрата, а категорије закоровљености су:

- Без дивљег сирка (Сорџум халејенсе)
- Дивљи сирак по оазама
- Закоровљено дивљим сирком
  - у слабом интезитету (до 0,5 изданка / м²)
  - у средњем интезитету (1-2 изданка / м²)
  - у јаком интезитету (преко 2 изданка / м²).

У табели 1. приказана је закоровљеност површина под дивљим сирком за укупно прегледану површину на друштвеном сектору.

Категорије закоровљености	(ха)	(%)
1	15,375	19,14
2	8,762	10,91
3	56,179	69,95
3а	19,004	23,66
3б	16,477	20,52
3ц	20,698	25,77

Табела 1. Закоровљеност дивљим сирком у региону Средњег Баната друштвени сектор током 1995. године

Категорије закоровљености	(ха)	(%)
1	6,909	31,45
2	3,931	17,89
3	11,130	50,66
3а	4,130	19,40
3б	2,271	10,34
3ц	4,596	20,92

Табела 2. Закоровљеност дивљим сирком у региону Средњег Баната приватни сектор током 1995. године

Кат. зак.	ОПШТИНА									
	Зрењанин		Житиште		Нова Црња		Нови Бечеј		Сечањ	
	(ха)	(%)	(ха)	(%)	(ха)	(%)	(ха)	(%)	(ха)	(%)
1	4,961	18,73	4,018	20,16	1,683	19,55	2,143	21,66	2,570	16,60
2	3,693	13,74	2,295	11,52	761	8,85	820	8,29	1,247	8,10
3	17,879	67,53	13,605	68,32	6,163	71,10	6,932	70,05	11,600	75,23
3а	5,687	21,47	4,344	21,80	2,409	27,99	2,868	28,98	3,696	23,93
3б	5,181	19,58	3,838	19,26	1,904	22,12	2,764	27,93	2,790	18,09
3ц	7,011	26,48	5,423	27,26	1,850	21,49	1,300	13,14	5,114	33,15
Уку.	26,479		19,918		8,607		9,895		15,417	

Табела 3. Закоровљеност дивљим сирком по општинама друштвени сектор током 1995. године

Предлагане су комплексне, укључујући првенствено агротехничке мере (обрада земљишта, правилан плодород) па тек потом механичке и хемијске мере борбе.

У интерној књизи Института са резултатима производње у региону Средњег Баната за 1995. годину презентира је рад са предложеним мерама за сузбијање дивљег сирка.

Током првих месеци 1996. године, од 25. јануара па до 7. марта, организована су предавања за индивидуалне произвођаче у следећим местима региона: Лукићево, Мужља, Орловат, Фаркажин, Томашевац, Арадац (општина Зрењанин), Кумане, Бочар (општина Нови Бечеј), Хетин, Јаша Томић (општина Сечањ).

Један од главних акцената стављен је на мере за хемијско сузбијање дивљег сирка. На основу резултата извођења огледа у пољу, један од приступа, решење проблема нуди за период од 4 године уз придржавање свих агротехничких и хемијских мера борбе.

Савремена пољопривредна наука код нас и у свету, последњих деценија је максимално усмерена на стварање високородних сорти и хибрида ратарских, повртарских и других гајених биљака.

Значајну улогу у искоришћавању генетског потенцијала родности имају добра агротехника, агрохемија, заштита од болести и инсеката, а нарочито успешно сузбијање корова који у великој мери смањује принос биљака.

Према подацима које наводи Маиер - Боден штеде које наносе корови гајеној биљци у Европи износе 15,7 %. Највећи губици приноса због корова констатовани су у усеви кукуруза и на светском нивоу они износе 13 %. Према нашим подацима, највећу конкурентску способност према коровима има кукуруз, а најмању шећерна репа. Смањење приноса услед неблаговременог сузбијања корова код кукуруза износи 10-20%, код соје 23-30% код сунцокрета 13-30 % а код шећерне репе 24-26 %.

До сличних резултата дошао је Зимадхи 1971. године. Код истог интезитета закоровљености више је смањен принос шећерне репе у односу на соју, најмањи губитак приноса био је код кукуруза.

С обзиром на брзу експанзију дивљег сирка, његове морфолошке и еколошке карактеристике, смањење приноса гајене биљке узроковано његовим присуством, према подацима Њиллхаусена, износе око 50 %, а понекад и знатно више. У усевиима густог склопа мања је ризомска и подземна маса дивљег сирка, па је и смањење приноса у усеви стрнина знатно мање у односу на окопавине. Код окопавина су конкурентски односи гајене биљке према дивљем сирку слабији него у усевиима густог склопа као што су пшеница, јечам, уљана репица и др.

На смањење приноса поред велике бројности знатан утицај има дужина ризома у земљишту као и његова старост. Уколико је њива три године закоровљена дивљим сирком, а у смислу његовог сузбијања нису предузете одговарајуће мере, принос кукуруза се смањује од 85-97 % у односу на кукуруз гајен на незакоровљеној њиви.

Како се располаже са подацима из ранијег периода о заступљености и бројности корова - дивљег сирка (подаци пољопривредних института и пољопривредних станица) по регионима, не могу се данас са сигурношћу утврдити стварни губици у приносима гајених култура.

Како се у међувремену није приступило организованој акцији у сузбијању ове коровске врсте, може се претпоставити да се ова коровска врста знатно проширила како територијално тако и по бројности по м².

Према подацима из 1995. године губици у приносу су били:

- кукуруз 2,6 3,3 т / ха
- сунцокрет 1,0 1,2 т / ха
- соја 1,0 1,5 т / ха
- шећ.репа 20,0 24,0 т / ха.

Према званичним подацима у 1995. години око 9.000 хектара засејаних површина под шећерном репом није извађено јер је принос корена однео дивљи сирак.

Шта значе њиве без сирка

Ако би се дивљи сирак елиминисао или пак свео на толерантну незнатну бројност, имали би повећање приноса. На примеру Војводине можемо то видети:

- кукуруз 650.000 ха * 3,0 т = 1.950.000 т
- сунцокрет 130.000 ха * 1,2 т = 156.000 т
- соја 65.000 ха * 1,2 т = 78.000 т
- шећ.репа 50.000 ха * 20,0 т = 1.000.000 т

Потребна средства за сузбијање дивљег сирка хемијским средствима

За успешно елиминисање дивљег сирка са њива потребно је извршити хемијско сузбијање сирка како на стрништу из ризома и делимично из семена, тако и у следећој години у окопавинама из семена.

- Укупне површине 1.200.000 ха
- Укупни путеви (линије) 20.000 ха

Канали су поверени на одржавање водопривредним организацијама (искључиво кошење и то редовно)

Јавни путеви организацијама за одржавање путева (редовно кошење)

Препарат 5 лит / ха (на стрништу)

Натурално 1 лит препарата = 0,2 т кукуруза

Укупно 5 * 1.200.000 = 6.000.000 лит.препарата (њиве)

5 * 20.000 = 100.000 лит.препарата (сеоски путеви линије)

Свега: 6.100.000 лит.препарата

Натурално: 1.220.000 т кукуруза

- Препарат 2 лит / ха (у окопавинама)

Натурално 1 лит.препарата = 0,25 т кукуруза

Укупно 2 * 1.200.000 = 2.400.000 лит. препарат /њиве/

Натурално 600.000 т кукуруза

Радови на третирању дивљег сирка (прскање, довоз воде и средстава, гориво)

Рад: 0,15 т / ха кукуруза (стрниште, путеви)

Укупно: 183.000 т кукуруза

Рад: 0,15 т / ха кукуруза (окопавине)

Укупно: 180.000 т кукуруза

Организација посла би била поверена пољопривредним институтима, пољопривредним станицама на утврђивању распрострањености и бројности дивљег сирка, на организацији и спровођењу радова као и контроли спровођења мера сузбијања.

Рад: 0,05 т / ха кукуруза

Укупно: 61.000 т кукуруза

Свега: 2.244.000. тона кукуруза

Због велике популације дивљег сирка као и неповољних временских услова који буду владали у периоду сузбијања /суша/ може доћи на неким парцелама и до понављања третирања.

Да ли се исплати инвестиција Владе Србије на десет година ?

Након хемијског сузбијања сирка на стрништу из ризома и семена уз пуну агротехнику дошло би до повећања приноса код свих окопавина.

Пример: Ако би имали засејано 1.000.000 хектара под кукурузом уз повећање приноса од 50% (3 т) имали би већу производњу од 3.000.000 т кукуруза у једној години производње.

Инвестиција Владе Србије се вратила кроз веће приносе, већи извоз и већу упосленост прехранбене индустрије. Без помоћи Владе у овом тренутку пољопривреда није у стању да се сама бори са овим проблемом.

Предлог организовања и инвестирања

Прва година

снимање популације и распрострањеност дивљег сирка /пољ.институту, пољ.станице, пољ.задруге/
извођење сузбијања на друштвеном сектору на стрништу
редовно кошење поред путева /магистрални, регионални/
редовно кошење канала

да се засеју стрна жита по потесима 30 40 % од укупних површина на приватном сектору.

Друга година

третирање окопавина на друштвеном сектору
третирање стрништа на друштвеном сектору
третирање стрништа на приватном сектору
редовна кошења поред путева и канала,
сетва стрнина на приватном сектору по потесима 30 40 % укупних површина.

Трећа година

сузбијање сирка из семена у окопавинама на приватном сектору
сузбијање сирка из семена у окопавинама на друштвеном сектору
сузбијање сирка на стрништу на приватном сектору
сетва стрнина на приватном сектору по потесима 30 40 % укупних површина.

Четврта година

сузбијање сирка из семена у окопавинама на приватном сектору
сузбијање сирка из семена у окопавинама на друштвеном сектору
сузбијање сирка на стрништу на приватном сектору
сузбијање сирка на стрништу на друштвеном сектору
сетва стрнина на приватном сектору /по потреби/ по потесима.

Пета година

сузбијање сирка из семена на приватном сектору
евентуално сузбијање сирка на стрништу

обавезна је сетва окопавина иза стрнина у свакој години производње
на стрништима обавезно радити најмање два угарења
целокупан посао сузбијања дивљег сирка на стрништу, а у окопавинама да се спроведе у року 5 6 година.

- По потреби /велика бројност, неповољни климатски услови суша/ поновити сузбијање.
Инвестирало би се 20 30 % од укупних средстава исказаних натурално у периоду од 3 5 година.

Држава би могла да кредитира ову меру и да јој се уложена средства натурално врате у року 3 5 година са мировањем од 3 године. Поред тога морала би да обезбеди регресивно гориво да би ова мера била успешно спроведена како у сузбијању дивљег сирка хемијским путем тако и механичким.

Закључак

За спровођење овог мукотрпног посла на сузбијању дивљег сирка без помоћи Владе републике Србије пољопривреда, без обзира на сектор производње, није у могућности да се сама организује нити бори.

Уложена средства би се у врло кратком периоду вратила и омогућила пољопривреди ове земље да заузме право место у Европи и у свету које је ранијих година имала.

Спровођењем ових мера могли би да у потпуности елиминисемо и једну другу опасност која се надвила над пољопривредом а то је кукурузна златица.

После свега овога морају се утврдити:

- реални паритети
- регресирано гориво
- брзе исплате пољопривредних производа.

У протеклих 5 /пет/ година, тј. у периоду 1995 2000. године, једно је сигурно сви горе изнети подаци процентуално су много већи у односу на 1995. годину.

У борбу против овог опаког корола морају се укључити савезна и републичка влада. Без њихове помоћи борба против дивљег сирка била би спора и јако дуга уз велики губитак у пољопривредним производима.

Оснивач и издавач: др Војислав Шешељ

Главни и одговорни уредник: Сениша Аксентијевић; Заменик главног и одговорног уредника Душан Весић

Редакција: Лазар Марјански, Крстин Милорад

Штампа, техничко уређење и компјутерски прелом Kirby-graf E-mail: kirby@mgnnet.co.yu

Адреса: Краља Александра Карађорђевића 17 023/ 566-865

Рукописи се не враћају Тираж 15.000